

Вышковская В. И. Общетеоретическая конструкция механизма правозащитной деятельности в Украине.

В статье исследовано и охарактеризовано социально-юридическую сущность механизма правозащитной деятельности в Украине. Проанализировано структуру этого механизма и его составные элементы, в качестве которых рассматривается правовая (нормативная), институциональная (организационная) и функциональная подсистема.

Ключевые слова: права и свободы человека и гражданина; защита прав человека; обеспечение прав и свобод человека; гарантирования прав человека; механизм правозащитной деятельности.

Vyshkovska V. I. General theoretical construction mechanism advocacy in Ukraine.

The article explored and described the socio-legal nature of the mechanism of human rights in Ukraine. The structure of this mechanism and its components, which are considered as legal (regulatory), institutional (organizational) and functional subsystems.

Keywords: human rights and freedoms and citizen; protection of human rights; the rights and freedoms; guarantee human rights; advocacy mechanism.

Губань Р. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

РОЗВИТОК ЗАКОНОПРОЕКТНОЇ РОБОТИ З ПИТАНЬ ЗАХИСТУ СУСПІЛЬНОЇ МОРАЛІ В УКРАЇНІ У 2000-2003 РОКАХ

В статті проводиться аналіз проектів законів України, щодо захисту суспільної моралі, які були зареєстровані у Верховній Раді України в 2000-2003 роках.

Ключові слова: законопроект, захист, суспільна мораль.

Незважаючи на те, що проблема правового регулювання захисту суспільної моралі, як свідчать нещодавні опитування, є вельми актуальною, однак питання правового регулювання захисту суспільної моралі залишається малодослідженим. Невиправдано мало уваги в українській юридичній науці приділяється і питанню історії законопроектної роботи з правового регулювання захисту суспільної моралі в Україні.

Однак, потрібно зауважити, що в Україні все-таки є науковці, які приділяли правовому регулюванню суспільної моралі увагу. Це насамперед В. В. Вітвіцька, В. В. Костицький, Л. С. Кучанська, А. В. Ландіна, Л. І. Миськів, В. О. Морозова. Особливо хотілося б відзначити роль в розгляді цієї проблеми львівського науковця Д. Гудими, який розглядав охорону моралі як правову підставу для обмеження прав людини.

Невирішена раніше частина загальної проблеми. Однак питання розвитку законопроектної роботи з питань захисту суспільної моралі в Україні так і не стали предметом досліджень українських вчених. З огляду на це, ця стаття і покликана заповнити цю прогалину.

Основним завданням цієї статті є саме розгляд законопроектної роботи із захисту суспільної моралі в Україні.

Потрібно зазначити, що це є друга стаття автора присвячена розвитку законопроектної роботи з питань захисту суспільної моралі в Україні. В першій статті (яка на час подання до друку цієї публікації ще не опублікована) розглядався розвиток законопроектної роботи з питань захисту суспільної моралі в Україні у 1998–1999 роках. Тому дана стаття є продовженням попереднього дослідження.

Отже, 18 квітня 2000 року народним депутатом України Олександром Зінченком був зареєстрований проект постанови Верховної Ради України “Про проект Закону України “Про захист суспільної моралі””. Пункт 1 якого передбачав поданий народним депутатом України Іваном Чижем проект Закону України “Про захист суспільної моралі” прийняти в першому читанні. В другому ж пункті покладался обов’язок на Комітет Верховної Ради України з питань свободи слова та інформації доопрацювати зазначений законопроект з урахуванням пропозицій всіх суб’єктів права законодавчої ініціативи і внести його на розгляд Верховної Ради України у другому читанні [7].

Однак 18 травня 2000 року Проект було заслухано в повторному першому читанні та знято з розгляду, оскільки за прийняття його в першому читання проголосувало 164 народні депутати [8].

Можливо такий результат голосування став наслідком виступу 2 народних депутатів – члена Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова та інформації А. Білоуса та члена Комітету Верховної Ради України з питань прав людини, національних меншин і міжнародних відносин Т. Задорожньої. Так, А. Білоус зазначив, що “не можна в нормативному акті записати кількість опадів, падіння ріки і таке інше. Не можна визначити, що таке порнографія, чим вона точно відрізняється від еротики тощо. Це питання суб’єктивне” [8].

А Т. Задорожна відзначила, що “у самій назві закону треба було б уточнити, про що йде мова, тому що захист суспільної моралі - це більш глибоке й більш широке поняття, ніж суть і зміст самого закону, оскільки йдеться про засоби масової інформації” [8].

Вже 20 вересня 2001 року відбулося засідання Верховної Ради України, на якому 232 народних депутати України підтримали ідею головуючого на засіданні – В. В. Медведчука об’єднати 4 законопроекти (1122, 1122-1, 1122-д і 8079) в один [11].

У зв’язку з цим, 19 жовтня 2001 року народним депутатом Іваном Чижем на заміну попереднього законопроекту був поданий інший – “Про захист суспільної моралі від продукції, що пропагує насильство, жорстокість, порнографію чи підбурює до вчинення терористичних злочинів” [5].

11 вересня 2001 р. у Верховній Раді України був зареєстрований законопроект народного депутата України Г. А. Васильєва “Про заборону розповсюдження і демонстрації кіно-, відеопродукції порнографічного характеру і такої, що пропагує культ насильства й жорстокості” № 8079 [2]. Ст. 5 цього законопроекту передбачала, що органами, уповноваженими здійснювати контроль за дотриманням вимог даного закону мали бути Головна контрольно-експертна комісія при Міністерстві культури і мистецтв України, Контрольно-експертна комісія при Міністерстві культури і мистецтв Автономної Республіки Крим, контрольно-експертні комісії при управліннях культури обласних, міських в містах Києві та Севастополі державних адміністрацій.

Фактично, ми бачимо, що дані норми були подібні до тих, які містилися в законопроекті В. В. Медведчука.

Потрібно відзначити, що в даному законопроекті більш детально були виписані ініціатори проведення експертизи. Особливістю даного законопроекту було й те, що відповідно до ст. 12 на контрольно-експертні комісії покладался обов'язок проводити моніторинг усієї продукції, що розповсюджується або демонструється на території України і складати перелік кіно-, відеопродукції, розповсюдження і демонстрацію якої заборонено на території України.

19 жовтня 2001 р народним депутатом України І. С. Чижем замість законопроекту № 1122-д від 11 листопада 1999 року “Про захист суспільної моралі від продукції, що пропагує насильство, жорстокість, порнографію чи підбурює до вчинення терористичних злочинів”, був зареєстрований у Верховній Раді України проект Закону України № 1122/П під назвою “Про захист суспільної моралі” [6].

Якщо порівняти ці два законопроекти між собою, то потрібно зазначити, що вони є надзвичайно подібними. Єдине, що суттєво відрізняє ці законопроекти, так це те, що в другому законопроекті були прибрані норми, в яких йдеться про підбурювання до вчинення терористичних злочинів, а також змінена назва статті 13 з “заборона окремих видів телетрансляцій” на “захист неповнолітніх під час телетрансляцій”. Врешті вони майже ідентичні. Принаймні немає принципових відмінностей.

Очевидно, що поштовхом до активізації законопроектної роботи із захисту суспільної моралі став Указ Президента “Про невідкладні додаткові заходи щодо зміцнення моральності у суспільстві та утвердження здорового способу життя” [13], який був підписаний 15 березня 2002 року. В цьому документі вказувалось на недостатність здійснюваних заходів щодо зміцнення моральних та етичних засад у суспільстві, з метою посилення захисту моралі.

Кабінет Міністрів України мав підготувати пропозиції щодо науково обґрунтованих шляхів і механізмів утвердження моралі і духовності, здорового способу життя, забезпечити щорічне включення наукових розробок із цих питань до державного замовлення на науково-технічну продукцію.

В цьому документі був зроблений і достатньо рішучий крок. Відповідно до п. 8 Указу створювалась Національна експертна комісія України з питань захисту моральності та утвердження здорового способу життя в інформаційному просторі України.

Однак органи виконавчої влади не належно поставились до покладених на них Президентом України завдань щодо захисту суспільної моралі і не виконали їх. Про це, зокрема, йшлося і в Указі Президента України “Про серйозні недоліки у здійсненні заходів щодо захисту моральності та утвердження здорового способу життя в суспільстві” [14], який був підписаний 4 лютого 2003 року. Президент навіть змушений був попередити керівників центральних і місцевих органів виконавчої влади, що за зволікання здійснення цих заходів вони будуть нести персональну відповідальність.

Крім того, Кабінету Міністрів України було постановлено прискорити подання Верховній Раді України законопроекту “Про захист суспільної моралі”.

Схоже, на те, що завдяки Указу Президента діяльність щодо прийняття

законопроекту “Про захист суспільної моралі” справді активізувалась. 3 квітня 2003 року Верховна Рада України прийняла Постанову “Про прийняття за основу проекту Закону України “Про захист суспільної моралі від продукції, що пропагує порнографію” [3]. В ній передбачалось проект Закону України “Про захист суспільної моралі від продукції, що пропагує порнографію” (реєстр. № 2384), внесений народним депутатом України Черновецьким Л.М., прийняти за основу.

А на Комітеті Верховної Ради України з питань свободи слова та інформації покладался обов’язок доопрацювати зазначений законопроект з урахуванням зауважень та пропозицій суб’єктів права законодавчої ініціативи і внести його на розгляд Верховної Ради України у другому читанні.

2 жовтня 2003 року Верховна Рада України обговорювала вказаний вище законопроект. Однак, Голова Комітету з питань свободи слова та інформації М. Томенко зазначив, що після доопрацювання законопроекту, експерти дійшли висновку про те, що не можна вносити у назву те, що заборонено Кримінальним кодексом (а за поширення порнографіюїв Україні передбачена кримінальна відповідальність). Також доповідач підкреслив, що Комітет пропонував не створювати жодної додаткової структури з тим, щоб економити кошти Державного бюджету України.

Однак пропозицію народного депутата України Г. Васильєва про утворення Національно-експертної комісії з питань захисту суспільної моралі підтримало 237 народних депутати [10]. Таким чином, питання про існування Комісії було вирішено позитивно.

Цього ж дня Верховна Рада України прийняла Постанову “Про прийняття у другому читанні проекту Закону України “Про захист суспільної моралі” [4]. В ній зазначалося, що проект Закону України “Про захист суспільної моралі (реєстраційний № 2384) приймався у другому читанні. А Комітету Верховної Ради України з питань свободи слова та інформації доручалося доопрацювати зазначений законопроект з урахуванням підтриманих Верховною Радою України за наслідками розгляду у другому читанні поправок та пропозицій народних депутатів України і внести його на розгляд Верховної Ради України у третьому читанні.

18 листопада 2003 року відбулося третє читання зазначеного вище законопроекту, однак за цей законопроект проголосувало лише 178 народних обранців. І рішення прийнято не було [9]. 20 листопада 2003 року народні депутати України знову повернулися до цього питання. Цього дня “за” законопроект проголосувало вже 278 народних обранців [12]. Таким чином, рішення було прийнято. В цей день проект Закону України “Про захист суспільної моралі” був підписаний Президентом України [1].

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що в 2000–2003 роках питання захисту суспільної моралі нарешті стають предметом активного розгляду народних депутатів України. Врешті, законопроектна робота з питань захисту суспільної моралі увінчалась прийняттям 20 листопада 2003 року Закону України “Про захист суспільної моралі”.

Використані джерела:

1. Закон України “Про захист суспільної моралі” // Відомості Верховної Ради України.-2004.-№ 14.-стаття 192.
2. Законопроект “Про заборону розповсюдження і демонстрації кіно-, відеопродукції порнографічного характеру і такої, що пропагує культ насильства й жорстокості” № 8079. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=10912
3. Постанова Верховної Ради України “Про прийняття за основу проекту Закону України “Про захист суспільної моралі від продукції, що пропагує порнографію”. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
4. Постанова Верховної Ради України “Про прийняття у другому читанні проекту Закону України про захист суспільної моралі”. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
5. Проект Закону України “Про захист суспільної моралі від продукції, що пропагує насильство, жорстокість, порнографію чи підбурює до вчинення терористичних злочинів”. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=7085
6. Проект Закону України “Про захист суспільної моралі”. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=7085
7. Проект Постанови Верховної Ради України “Про проект Закону України "Про захист суспільної моралі". – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?id=&pf3511=8194
8. Стенограма засідання Верховної Ради України від 18 травня 2000 року. – Режим доступу : http://www.rada.gov.ua/zakon/skl3/BUL35/180500_51.htm
9. Стенограма засідання Верховної Ради України від 18 листопада 2003 року. – Режим доступу : http://static.rada.gov.ua/zakon/skl4/4session/STENOGR/4SES/18110304_33.htm
10. Стенограма засідання Верховної Ради України від 2 жовтня 2003 року. – Режим доступу : http://static.rada.gov.ua/zakon/skl4/4session/STENOGR/4SES/02100304_18.htm
11. Стенограма засідання Верховної Ради України від 20 вересня 2001 року. – Режим доступу : http://www.rada.gov.ua/zakon/skl3/BUL38/200901_12.htm
12. Стенограма засідання Верховної Ради України від 20 листопада 2003 року. – Режим доступу : http://static.rada.gov.ua/zakon/skl4/4session/STENOGR/4SES/20110304_36.htm
13. Указ Президента України “Про невідкладні додаткові заходи щодо зміцнення моральності у суспільстві та утвердження здорового способу життя” // Офіційний вісник України. – 2002. – № 12. – Стаття 555.
14. Указ Президента України “Про серйозні недоліки у здійсненні заходів щодо захисту моральності та утвердження здорового способу життя в суспільстві” // Офіційний вісник України. – 2003. – № 6. – Стаття 225.

Губань Р. В. Развитие законопроектной работы по вопросам защиты общественной морали в Украине в 2000–2003 годах.

В статье проводится анализ проектов законов Украины, относительно защиты общественной морали, которые были зарегистрированы в Верховном Совете Украины в 2000–2003 годах.

Ключевые слова: законопроект, защита, общественная мораль.

Guban R. V. The development bills about of defence of public moral in Ukraine in 2000–2003.

The analysis of projects of laws of Ukraine is conducted in the article, in relation to defence of public moral, which were incorporated in Supreme Soviet of Ukraine in 2000–2003.

Keywords: bill, defence, public moral.